

Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 8 hallituksen esityksestä nimikirjalaiksi ja laiksi henkilörekisterilain 7 §:n 5 kohdan kumoamisesta

Eduskunta on 5 päivänä toukokuuta 1989 lähettänyt valiokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 57.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina nuorempi hallitussihteeri Pertti Saarela valtiovainministeriöstä, tietosuojavaltuutettu Anna-Riitta Wallin, apulaisosastopäällikkö Kauko Halminen kansaneläkelaitoksesta, lakimies Antero Jaakkola Suomen Kaupunkiliitosta, lakimies Taisto Ahvenainen Suomen Kunnallisliitosta edustaen myös Finlands svenska kommunförbundia, toimistopäällikkö Pirkko Mäkinen tasa-arvovaltuutetun toimistosta, erikoistutkija Pirkko Kiviaho tasa-arvoasiain neuvottelukunnasta, palkkasihteeri Arja Vehmas Akava ry:stä, virkaehtoasiainsihteeri Bjarne Andersson Toimihenkilö- ja Virkamiesjärjestöjen Keskusliitto TVK-V ry:stä, sosiaalsihteeri Seppo Väänänen Suomen Teknisten Toimihenkilöjärjestöjen Keskusliitto STTK-J ry:stä, lakimies Matti Koskinen Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liitto KTV ry:stä sekä toiminnanjohtaja Leena Simonen Suomen Kuluttajaliitosta.

Hallituksen esitys

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi nimikirjalaki ja kumottavaksi henkilörekisterilain 7 §:n 5 kohta. Esityksen tarkoituksena on muuttaa nimikirjojen tietosisältö nykyisiä henkilöstöhallinnon tarpeita vastaavaksi ja ottaa nimikirjanpidossa huomioon henkilörekisterilainsäädännön keskeiset tietosuojaperiaatteet. Nimikirjaan merkittäisiin vain nimikirjan käyttötarkoituksen, erityisesti henkilöstön valintatilanteiden, kannalta olennainen tieto. Nimikirjaan merkittävien rangaistustietojen määrää vähennettäisiin nykyisestä. Rangaistustietojen ja henkilökohtaista palkkausta kuvaa-

vien tietojen luovuttamista rajoitettaisiin siten, että niitä voitaisiin käyttää pääsääntöisesti vain viranomaistehtävissä. Nimikirjanpito laajennettaisiin koskemaan myös valtion työsopimussuhteisia työntekijöitä.

Lait on tarkoitettu saattaa voimaan 1.1.1990 lukien. Nimikirjojen tietosisällön muokkaamiseen uusien säännösten mukaiseksi varattaisiin kahden vuoden siirtymäkausi. Tietojen tallettamis- ja luovuttamisrajoitukset tulisivat kuitenkin heti voimaan.

Valiokunnan kannanotot

Yleisperustelut

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan nimikirjanpidossa tulee ottaa huomioon henkilörekisterilainsäädännön keskeiset tietosuojaperiaatteet. Erityisen tärkeätä on se, että rekisteriin talletetaan ainoastaan rekisterin käyttötarkoituksen kannalta merkitykselliset tiedot ja että niitä käytetään vain rekisterin käyttötarkoituksen mukaisiin tarkoituksiin.

Valiokunta katsoo, että on tärkeää ottaa huomioon käyttötarkoitussidonnaisuuden periaate myös luovutettaessa tietoja rekisteristä. Nimikirjanotetta pyydetessä ilmoitetun käyttötarkoituksen kannalta tarpeettomia tietoja ei tulisi merkitä nimikirjanotteeseen. Valiokunta pitääkin tärkeänä, että automaattisen tietojenkäsittelyn yleistyessä nimikirjanpidossa selvitetään mahdollisuudet käyttötarkoituksen mukaisten nimikirjanotteiden antamiseen.

Hallituksen esityksessä mainituista syistä ja saadun selvityksen perusteella valiokunta pitää lakiehdotuksia tarpeellisina ja tarkoituksenmukaisina. Valiokunta puoltaa toisen lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana ja ensimmäisen lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin muutoksin.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. Nimikirjalaki

1 §. Lakia ei esitettyssä muodossa sovellettaisi eduskunnan virkamiehistä eikä Suomen Pankin ja kansaneläkelaitoksen henkilöstöstä kerättäviin ja tallettaviin tietoihin. Valiokunta ehdottaa kyseisiltä virastoilta ja laitoksilta saamiensa lausuntojen mukaisesti, että lakiehdotuksen 1 §:n 2 momenttia muutettaisiin siten, että lain säännökset soveltuvin osin koskisivat myös eduskunnan virkamiesten sekä Suomen Pankin viran- ja toimenhaltijoiden henkilötietojen keräämistä, tallettamista, käyttämistä ja luovuttamista. Lisäksi ehdotetaan momentin pykäläviittaussäännökset tarkistettaviksi lakiehdotuksen muutettavaksi ehdotetun pykälänumeroinnin vuoksi.

7 §. Valiokunta ehdottaa 7 §:n 1 momentin 3 kohtaan tehtäväksi sanonnallisen korjauksen niin, että säännöksen käsitteet vastaavat yleisten asiakirjain julkisuudesta annetussa laissa omaksuttua käsitteistöä.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan lakiehdotuksen tarkoituksena ei ole ollut rajoittaa luottamusmiehen virka- tai työehtoehtosopimukseen perustuvaa oikeutta palkkaustietojen saamiseen. Tämän selvittämiseksi valiokunta ehdottaa 7 §:n 1 momenttiin lisättäväksi uuden 4 kohdan.

Lakiehdotuksen selkiinnyttämiseksi valiokunta katsoo, että kaikki rangaistustietojen ja henkilökohtaista palkkausta koskevien tietojen luovutusperusteet on syytä koota samaan pykälään. Koska tietojen luovuttamista koskevan päätösvallan antamisella ministeriölle tietyissä tapauksissa ei valiokunnan käsityksen mukaan ole merkittävää tietosuojaa lisäävää vaikutusta, valiokunta katsoo, että päätöksen tietojen luovuttamisesta voi kaikissa tapauksissa tehdä nimikirjaa pitävä viranomaisen. Näin ollen valiokunta ehdottaa, että lakiehdotuksen 9 § poistetaan ja 7 §:ään lisätään uusi 1 momentin 6 kohta ja 2 momentti.

Uuteen 1 momentin 6 kohtaan siirrettäisiin 9 §:n säännös tietojen luovuttamisesta tutkimuskäyttöön. Lisäksi ehdotetaan, että henkilörekisterilainsäädännössä omaksutun periaatteen mukaisesti säännökseen lisätyn tietojen luovuttaminen tilastotarkoituksiin.

Uuteen 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös henkilökohtaista palkkausta koskevan

tiedon luovuttamisesta silloin, kun siihen on palvelussuhteen ehtoja koskevaan neuvottelutoimintaan liittyvä tärkeä syy. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan poistettavaksi ehdotettuun 9 §:ään sisältyneellä säännöksellä muusta erityisestä syystä tiedon luovuttamiseen on tarkoitettu nimenomaan näitä neuvottelutoimintaan liittyviä tilanteita.

9 §. Hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen 9 § ehdotetaan poistettavaksi edellä 7 §:n kohdalla esitetyistä syistä.

11 §. Henkilörekisterilainsäädännön mukaan tietosuojavaltuutettu valvoo henkilötietojen keräämistä, tallettamista, käyttöä ja luovutusta. Koska nimikirjalakiin ehdotetulla säännöksellä valtiovarainministeriön suorittamasta valvonnasta ei valiokunnan saaman selvityksen mukaan ole tarkoitettu rajoittaa tietosuojavaltuutetun toimivaltaa valvoa myös tässä laissa tarkoitettua henkilötietojen rekisteröintiin liittyvää toimintaa, valiokunta ehdottaa valvontaa koskevan maininnan poistamista. Samalla valiokunta ehdottaa, että valtiovarainministeriölle annettava valtuutus nimikirjanpitoa koskevien määräysten ja ohjeiden antamiseen siirretään lakiehdotuksen 12 §:ään (14 §).

10 § (12 §). Säännökseen ehdotetaan tehtäväksi 1 §:n 2 momenttiin ehdotettua muutosta vastaavat eduskunnan virkamiehiä ja Suomen Pankin henkilöstöä koskevat lisäykset. Lisäksi säännökseen ehdotetaan tehtäväksi eräitä sanonnallisia tarkistuksia.

11 § (13 §). Pykälän viittaussäännöstä ehdotetaan tarkistettavaksi lakiehdotuksen muutettavaksi ehdotetun pykälänumeroinnin vuoksi.

12 § (14 §). Kuten edellä hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen 11 §:n kohdalla on esitetty, ehdotetaan tähän pykälään uudeksi 2 momentiksi siirrettäväksi valtuutus antaa nimikirjanpidosta tarkempia määräyksiä ja ohjeita. Samalla ehdotetaan, että pykälän otsikko muutetaan vastaamaan pykälän uutta sisältöä lisäämällä otsikkoon sana määräykset.

Edellä esitetyn perusteella toinen lakivaliokunta kunnioittaen ehdottaa,

että hallituksen esitykseen sisältyvä toinen lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana ja

että ensimmäinen lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

1.

Nimikirjalaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain soveltamisala

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Mitä tämän lain 4 §:n 2 ja 3 momentissa, 5—8 §:ssä sekä 10 ja 11 §:ssä on säädetty, koskee soveltuvin osin myös eduskunnan virkamiesten, Suomen Pankin viran- ja toimenhaltijoiden sekä kunnan ja kuntainliiton viranhaltijoiden ja työntekijöiden henkilötietojen keräämistä, tallettamista, käyttämistä ja luovuttamista.

2—6 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

7 §

Rangaistus- ja henkilökohtaista palkkausta kuvaavien tietojen luovuttaminen

Rangaistustieto ja virkamiehen tai työntekijän henkilökohtaista palkkausta kuvaava tieto saadaan luovuttaa vain:

(1 ja 2 kohta kuten hallituksen esityksessä)

3) jos tiedon luovuttaminen tai antaminen tapahtuu lain tai asetuksen nojalla, ei kuitenkaan yleisten asiakirjojen julkisuudesta annetun lain perusteella; (poist.)

4) jos virkamiehen tai työntekijän henkilökohtaista palkkausta kuvaavan tiedon luovuttaminen tapahtuu virka- tai työehtosopimuksen nojalla;

5) jos tieto luovutetaan valtion, kunnan tai kuntainliiton viranomaiselle taikka itsenäiselle julkisoikeudelliselle laitokselle viranomaiselle kuuluvan tehtävän hoitamista tai viran tai tehtävän täyttämistä taikka muuta hyväksyttävää henkilöstöhallinnon tehtävää varten; tai (hallituksen esityksessä 4 kohta)

6) jos tieto luovutetaan tieteellistä tutkimusta tai tilastointia varten.

Rekisterinpitäjä voi lisäksi yksittäistapauksessa luovuttaa virkamiehen tai työntekijän

henkilökohtaista palkkausta kuvaavan tiedon, jos siihen on palvelussuhteen ehtoja koskevaan sopimus- tai neuvottelutoimintaan liittyvä tärkeä syy.

8 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

9 §

(Poist.)

9 §

(Kuten hallituksen esityksen 10 §)

11 §

(Poist.)

10 § (12 §)

Vaitiolovelvollisuus

Joka nimikirjaa pidettäessä taikka muutoin valtion, eduskunnan, Suomen Pankin, kunnan tai kuntainliiton henkilöstöasioita hoidettaessa on saanut tietää virkamiehelle, viran- tai toimenhaltijalle taikka työntekijälle tuomitusta tai määrätystä rangaistuksesta taikka hänen henkilökohtaisesta palkkauksestaan, ei saa tämän lain vastaisesti sivulliselle ilmaista tällaista tietoa. Sama vaitiolovelvollisuus on sillä, jolle tämän lain nojalla on luovutettu tieto (poist.) rangaistuksesta tai (poist.) henkilökohtaisesta palkkauksesta.

11 § (13 §)

Julkisyhteisön henkilöstötietoja koskevan vaitiolovelvollisuuden rikkominen

Joka 10 §:n vastaisesti ilmaisee sivulliselle tiedon, on tuomittava julkisyhteisön henkilöstötietoja koskevan vaitiolovelvollisuuden rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi, jollei teosta ole muussa laissa säädetty ankarampaa rangaistusta.

12 § (14 §)

Tarkemmat säännökset ja määräykset

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Valtiovarainministeriö antaa nimikirjanpidosta tarkempia määräyksiä ja ohjeita.

13 §

(Kuten hallituksen esityksen 15 §)

Helsingissä 29 päivänä syyskuuta 1989

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Säilynoja, jäsenet Aittoniemi, Jokiniemi, Kohijoki,

Korkia-Aho, Myller, Mönkäre, Pietikäinen, Röntynen, Saastamoinen ja Vuoristo sekä varajäsen Uitto.

Vastalause

Hallituksen esityksen mukaan virkamiehestä pidettävään nimikirjaan talletetaan tieto myös muista rikoksista kuin virkarikoksista virkamiehelle tuomitusta vankeusrangaistuksesta. Nimikirjamerkintä tehdään, jos rangaistus on tuomittu virkamiehelle tai jos rikos on tehty tuomitun ollessa virkasuhteessa valtioon. Kyseessä on näin ollen tietynlainen virkamiehiin kohdistuva lisärangaistus. Kun kyseessä on viranhoidon liittymätön teko, josta tuomitusta ja kärsitystä rangaistuksesta tehty merkintä seuraa virkamiestä ehkä useita kymmeniä vuosia, merkintää voidaan mielestämme pitää kohtuuttomana. Vastaavaa merkintää ei hallituksen esityksen mukaan tehdä työsuhteisesta henkilöstä pidettävään nimikirjaan. Kun samoja

tehtäviä usein hoidetaan sekä virka- että työsuhteisina, kyseinen säännös on lisäksi epäoikeudenmukainen. Esitämme näin ollen, että kyseinen säännös poistetaan.

Myös rangaistustietojen poistamisajat on hallituksen esityksessä ehdotettu mielestämme turhan pitkiksi. Ehdotammekin, että vankeusrangaistusten poistamisaikoja lyhennettäisiin.

Edellä esitetyn perusteella ehdotamme kunnioittaen,

että valiokunnan mietintöön sisältyvä toinen lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana ja

että ensimmäinen lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

1.

Nimikirjalaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1—3 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

4 §

Nimikirjaan talletettavat tiedot

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)
Nimikirjaan on lisäksi talletettava seuraavat tiedot:

- (1 kohta kuten valiokunnan mietinnössä)
- 2) tieto seuraavista rangaistuksista:
 - a) kurinpitorangaistus *ja*
 - b) tuomioistuimen virkarikoksesta, sotilasvirkarikoksesta tai julkisyhteisön työntekijän rikoksesta rikoslain 40 luvun mukaan tuomittu rangaistus. (*Poist.*)
 - (c kohta *poist.*)

Työntekijästä pidettävään nimikirjaan ei talleteta tietoa 2 momentin 2 kohdan a (*poist.*) kohdassa tarkoitetuista rangaistuksista.

5—7 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

8 §

Rangaistustiedon poistaminen nimikirjasta

Rangaistustieto poistetaan nimikirjasta määräjassa seuraavasti:

- (1—3 kohta kuten valiokunnan mietinnössä)
 - 4) ehdoton, enintään kahden vuoden pituinen vankeusrangaistus 10 vuoden kuluttua lainvoimaisen tuomion tai päätöksen antamisesta; sekä
 - 5) ehdoton, yli kahden ja enintään neljän vuoden pituinen vankeusrangaistus 15 vuoden kuluttua lainvoimaisen tuomion tai päätöksen antamispäivästä.
- (2—4 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

9—13 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Helsingissä 29 päivänä syyskuuta 1989

Vappu Säilynoja

Pauli Uitto

